

Ogólnopolska
Federacja
Organizacji
Pozarządowych

Nowa perspektywa finansowa UE po 2027 roku: solidarność, sprawczość, wartości europejskie

Rekomendacje OFOP

Karolina Dreszer-Smalec

VIII posiedzenie Podkomitetu ds. rozwoju partnerstwa na lata 2021-2027
24 marca 2025

Rekomendacje OFOP

I. Solidarność i sprawczość:

Rekomendacje istotne z punktu widzenia spójności społecznej oraz odpornej i konkurencyjnej Europy, które powinny znaleźć odzwierciedlenie w kolejnym budżecie Unii Europejskiej po 2027 roku.

II. Sprawczość i wartości europejskie:

Rekomendacje dotyczące zasady partnerstwa i finansowania organizacji społeczeństwa obywatelskiego.

III. *Mainstreaming* praw podstawowych w polityce spójności

I. Solidarność i sprawczość:

Planując kolejny budżet UE na lata 2028-2034, należy pamiętać o znaczeniu **spójności społecznej**, w tym jej **wymiaru terytorialnego**, oraz zadbać o to, by proponowane reformy – zwłaszcza zmiany w polityce spójności – rzeczywiście zwiększały jej skuteczność, szczególnie w aspekcie społecznym.

Polityka spójności jest najważniejszą polityką inwestycyjną UE, opierającą się na równoważeniu mechanizmów rynkowych i społecznych.

Wspólny rynek, aby funkcjonować, wymaga polityki regionalnej skutecznie **niwelującej różnice rozwojowe**, jednocześnie przyczyniając się do poprawy **konkurencyjności regionów słabiej rozwiniętych**.

I. Solidarność i sprawczość:

Tworzenie synergii między wymiarami: społecznym, terytorialnym i gospodarczym w nowej architekturze funduszowej.

„Prawo do pozostania” („**right to stay**”) w miejscu zamieszkania
zapobieganie **pogłębiającemu się poczuciu braku sprawczości i drenażowi kadr.**

Wspieranie lokalnej demokracji, chociażby poprzez **włączanie w procesy decyzyjne dotyczące wydatkowania funduszy obywaterek i obywateli UE**, a także poprzez **współtworzenie polityk regionalnych z władzami lokalnego szczebla**, co pozwala na najskuteczniejsze używanie narzędzi, jakie oferuje polityka spójności.

Utrzymanie i wzmocnienie tzw. „złotych zasad” polityki spójności: **zasady partnerstwa oraz zasady wielopoziomowego zarządzania.**

I. Solidarność i sprawczość:

Strategia związana z tworzeniem miejsc pracy obliczonych na konkurencyjność powinna uwzględniać mechanizmy **wspierania grup społecznych znajdujących się w najłabszym położeniu** (strukturalnie, ekonomicznie, czy geograficznie), które nie będą w stanie dotrzymać kroku przeobrażeniom rynku wynikającym z transformacji gospodarczej.

Nowy plan działania na rzecz **Europejskiego filaru praw socjalnych** w pracach komisji Europejskiej na rok 2025.

Biorąc pod uwagę mnożące się obszary ryzyka, w tym zagrożenie społeczną destabilizacją wywołaną długofalowymi skutkami kryzysów ostatnich lat (od pandemii, przez konsekwencje zmian klimatu czy wojny w Ukrainie), w tym inflacji, polityki europejskie nie powinny oddalać się od zagadnień związanych z **wyrównywaniem szans**. Powinno to również znaleźć odzwierciedlenie w **planowych priorytetach programu EFS+ w kolejnym cyklu finansowania**.

I. Solidarność i sprawczość:

Niepokój budzi wycofanie projektu *Dyrektywy w sprawie wprowadzenia w życie zasady równego traktowania osób bez względu na religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną* z 2008 roku, jak wskazuje się w programie prac Komisji na 2025 rok. Wycofanie Dyrektywy jest o tyle trudne do zrozumienia, że zasada niedyskryminacji ma wagę traktatową.

Pamiętając o roli równości dla rozwoju ekonomicznego, ważne jest, aby w pełni uwzględniono zalecenia EIGE (European Institute for Gender Equality) dotyczące **budżetowania równościowego** i aby były one elementem metodologii **konstruowania nie tylko nowego budżetu UE, ale także programów krajowych (czy działań skierowanych do regionów)**.

I. Solidarność i sprawczość:

Odzwierciedlenie *Strategii na rzecz równości osób LGBTIQ* i *Strategii na rzecz przeciwdziałania rasizmowi* w planowanych w nowej perspektywie programach (w ramach EFS+, czy w tez w interwencjach skierowanych do regionów, etc.), które pozwolą podejmować skuteczne działania na rzecz grup dotkniętych dyskryminacją, **w tym także na finansowanie działań organizacji reprezentujących te grupy.**

I. Solidarność i sprawczość:

Wzmocnienie i lepsze **zintegrowanie** zasad horyzontalnych **w strukturze programów**, które będą obecnie planowane, podnosząc skuteczność tak zaprojektowanych interwencji.

Nie może to jednak oznaczać rezygnacji z ich jednoznacznego sformułowania w kolejnym *Rozporządzeniu ogólnym*, a także monitorowania ich stosowania, w tym przez **komitety monitorujące**.

Zalecamy, aby w kolejnej perspektywie w komitetach przeznaczono **miejsca dla organizacji**, które zajmują się monitorowaniem i poprawą w obszarach określonych jako zasady horyzontalne, takie jak np. równość płci, niedyskryminacja, zrównoważony rozwój, Karta praw podstawowych, ale także DNSH i zrównoważony rozwój.

I. Solidarność i sprawczość:

Negatywnie nacechowany dyskurs dotyczący **migracji** i wynikające z niego zagrożenia dla spójności społecznej.

Planując interwencje w obszarze rynku pracy w kolejnym cyklu finansowania należy dobrze zaplanować działania związane z **integracją obywateli państw trzecich**. Jednocześnie konieczne jest pełne uwzględnienie rzeczywistej roli i kosztów, jakie ponoszą organizacje społeczne, które w wielu krajach UE są kluczowymi partnerami dostarczającymi usługi społeczne w tym obszarze.

Uwzględnienie odpowiednich środków na **działania integracyjne** prowadzone przez organizacje społeczne jest szczególnie ważne, tak aby w nie pogłębiać procesów marginalizacji osób, które próbują odnaleźć swoje miejsce nie tylko na rynku pracy, czy w systemie edukacji, ale także w społecznościach lokalnych.

I. Solidarność i sprawczość:

Bardzo ważne dla spójności społecznej są wytyczne Agencji Praw Podstawowych UE, w tym w szczególności te określające **ramy polityki miejskiej**, *Miasta praw człowieka*.

Warto, aby zalecenia FRA dotyczące tworzenia polityk miejskich znalazły także odzwierciedlenie w **wytycznych instytucji zarządzających**.

Wdrażanie zaleceń dotyczących praw człowieka czy uwzględnianie ich w dokumentach strategicznych jako ram determinujących mierniki rozwoju, może znacząco wpłynąć na poprawę jakości życia mieszkanki i mieszkańców europejskich miast, w szczególności zaś na poziom usług społecznych. Jednym z ważnych zaleceń jest „**uwzględnianie kwestii praw człowieka w procesie sporządzania budżetu i udzielaniu zamówień.**”

I. Solidarność i sprawczość:

Wszystkie programowane działania mające na celu wspieranie celów społecznych finansowane z funduszy UE **powinny opierać się na rzetelnych analizach w oparciu o dane.**

Ważne jest w tym kontekście przypomnienie o **zaleceniach** związanych z odpowiednim gromadzeniem i agregowaniem danych przygotowanym przez DG JUST pn. *Guidelines on improving the collection and use of equality data.*

Bardzo ważne jest, aby wszystkie programy finansowane w kolejnej perspektywie opierały się na wysokiej jakości **dokumentach strategicznych**, bazujących na **zebranych danych** (w tym np. danych równościowych), i aby w oparciu o takie dane konstruowane były również **oceny skuteczności tych programów** (np. wskaźniki).

II. Sprawczość i wartości europejskie:

Włączanie zorganizowanego społeczeństwa obywatelskiego w tworzenie polityk europejskich zgodnie z **zasadą partnerstwa (realizująca się między innymi poprzez np. komitety monitorujące czy ciała doradcze ZIT)**.

Wykorzystywanie istniejących **mechanizmów partycypacyjnych i deliberatywnych** np. paneli obywatelskich.

Wyjście **poza model konsultacji**, ku **współtworzeniu polityk europejskich przez obywatelki i obywateli**, zgodnie ze wskazaniem **European Committee of Practice of Partnership (ECoPP)** czyli europejskiej wspólnoty poddającej refleksji zasadę partnerstwa.

II. Sprawczość i wartości europejskie:

Zasada partnerstwa pełni rolę zasady nadrzędnej, tworząc fundament współpracy między różnymi podmiotami zaangażowanymi w realizację polityk europejskich, tym samym zwiększając również efektywność działania np. **zasad horyzontalnych, tj. DNSH, zasada niedyskryminacji, dostępności, etc.**

Demokratyzacja procesu decyzyjnego, ale także większe zaangażowanie instytucji i organizacji spoza administracji, czy w końcu samych obywateli i obywateli, poprawia **trafność i skuteczność interwencji**, dzięki należytemu określaniu realnych potrzeb, które z poziomu administracji nie zawsze udaje się prawidłowo zdiagnozować.

II. Sprawczość i wartości europejskie:

Jak pokazują badania **polityka spójności przekłada się także na budowanie poczucia tożsamości europejskiej**. Polityka spójności ma więc olbrzymi potencjał, którego nie można zmarnować, także jeśli chodzi o budowanie poczucie wspólnoty, które ważne jest z punktu widzenia odporności społecznej.

Zasada partnerstwa powinna być **naczelną zasadą** tworzenia wszystkich programów finansowanych z funduszy UE. Jest to ważne zarówno dla wzmocnienia demokracji europejskiej, jak i ze względów pragmatycznych (poprawia to bowiem jakość polityk tworzonych przez instytucje UE).

II. Sprawczość i wartości europejskie:

Postulat **pogłębienia zasady partnerstwa.**

20 czerwca 2024 r Podkomitet do spraw rozwoju zasady partnerstwa Komitetu Umowy Partnerstwa zwrócił się do Komisji Europejskiej i Parlamentu Europejskiego o podjęcie **prac nad nowelizacją Europejskiego Kodeksu Partnerstwa** w oparciu o propozycję Europejskiej Wspólnoty Praktyk Partnerstwa (ECoPP).

Jednym z możliwych instrumentów wzmocnienia zasady partnerstwa, a co za tym idzie polityki spójności na poziomie regionalnym jest lepsze, a więc skuteczniejsze wykorzystanie **ciał doradczych ZIT.**

II. Sprawczość i wartości europejskie:

Mechanizmy umożliwiające elastyczne dostosowywanie wydatków do potrzeb. Należy pamiętać, że polityka spójności to przede wszystkim polityka inwestycyjna, a nie narzędzie zarządzania kryzysowego. Powinna jednak zachować elastyczność, umożliwiając finansowanie działań łagodzących pojawiające się wstrząsy, ponieważ wydarzenia ostatnich lat dowiodły, że nie wszystkie wyzwania da się przewidzieć.

Uproszczenia związane z finansowaniem i wspieraniem organizacji społeczeństwa obywatelskiego, na wzór rozwiązań proponowanych przedsiębiorstwom.

Uproszczenie procedur, czy przyjęcie rozwiązań, które zredukują obciążenia administracyjne. Nie dotyczy to jedynie kwestii aplikowania o środki, ale także o sposób ich rozliczania, czy zapisów umów zawieranych z beneficjentami.

II. Sprawczość i wartości europejskie:

Finansowanie rozwoju organizacji obywatelskich (**capacity building**) i struktur wspierających lokalne społeczności przyczyniających się do tworzenia społecznej odporności i gotowości do reagowania na kryzysy i zagrożenia.

Ułatwienie z zakresie **korzystania ze środków**, zarówno dla pojedynczych organizacji jak i struktur federacyjnych, budujących sieci współpracy na poziomie krajowym czy regionalnym.

Finansowanie projektów czy poszczególnych działań w obszarze wzmocnienia demokracji, ale także możliwości **finansowania instytucjonalnego** („core funding”) organizacji.

Zwiększenie środków przeznaczonych na działanie organizacji na rzecz wartości europejskich w ramach **programu CERV**.

II. Sprawczość i wartości europejskie:

Zwiększenie środków przeznaczonych na działanie organizacji na rzecz wartości europejskich w ramach **programu CERV**.

Aby organizacje mogły być rzetelnym i eksperckim partnerem dla administracji (także administracji UE) muszą dysponować funduszami nie tylko na dostarczanie usług, ale także na działania **rzecznicze, prowadzenie badań, współtworzenie strategii i polityk**.

III. Mainstreaming praw podstawowych w polityce spójności:

Rola Karty Praw Podstawowych UE **jako warunku podstawowego jak i zasady horyzontalnej** w nowej polityce spójności powinna zostać utrzymana i wzmocniona. Bardzo ważne jest, aby zachować wymóg przestrzegania zapisów Karty praw podstawowych w toku wdrażania projektów finansowanych z programów UE zarówno krajowych, jak i skierowanych do regionów.

Poszanowanie praw podstawowych jest ważnym elementem praworządności, zaś kwestie związane ze wzmocnianiem wartości europejskich, w obliczu **pojawiających się ataków uderzających w fundamenty wspólnoty europejskiej (także inspirowanych z zewnątrz)**, powinny w priorytetach Komisji zajmować wysokie miejsce, nie ustępujące kwestii wzmocnienia gospodarki.

III. Mainstreaming praw podstawowych w polityce spójności:

Uwzględnienie na etapie planowania nowych programów, w jaki sposób można uwzględnić zapisy **Karta praw podstawowych** w samych celach programów, tak aby wzmacniały one poszczególne obszary polityk UE.

Poddawanie ewaluacji pod kątem ryzyka dla praw **podstawowych już na etapie tworzenia programów (*human rights impact assessment*)** interwencji zaplanowanych w programach.

Dla każdego programu powinna zostać stworzona **lista artykułów KPP**, w których przypadku potencjalne naruszenia są bardziej prawdopodobne tak aby wyeliminować ryzyko na wczesnym etapie. Przykładowe listy przygotowane zostały przez organizacje pozarządowe np. w przypadku deinstytucjonalizacji i mogą służyć za wzorzec dla opracowania podobnych list w innych obszarach.

III. Mainstreaming praw podstawowych w polityce spójności:

Większa rola komitetów monitorujących w egzekwowaniu przestrzegania warunku podstawowego KPP.

Konieczność zapewnienia bardziej **zrównoważonego składu** komitetów monitorujących pod względem liczebności partnerów z sektora pozarządowego.

Inwestowanie w **wiedzę** z zakresu praw podstawowych.

Dofinansowania pracy osób zasiadających w komitetach monitorujących (to dotyczy w szczególności organizacji pozarządowych), ale także **zapewnienia środków na zatrudnienie osób eksperckich w wyspecjalizowanych instytucjach** (typu NHRI), które mają rolę konsultacyjną, wydają się być szczególnie warte uwzględnienia.

SIECIUJEMY
INTERWENIUJEMY
WSPIERAMY

DZIĘKUJĘ ZA UWAGĘ

www.ofop.eu